

Huvudman

Malung-Sälens kommun
kommun@malung-salen.se

Ärendet

Tillsyn av Malung-Sälens gymnasieskola i Malung-Sälens kommun

---

Beslut

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Malung-Sälens kommun en anmärkning avseende brister rörande disciplinära åtgärder. Malung-Sälens kommun ska **senast den 2 maj 2022** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Om ärendet

Skolinspektionen har den 9 mars 2021 tagit emot uppgifter som rör Malung-Sälens gymnasieskola (ärende med diarienummer 2021:1761). Uppgifterna avser disciplinära åtgärder av elever på skolan i en klass den 11 februari 2021. Av uppgifterna framgår i korthet att läraren avslutade en lektion och gav samtliga elever ogiltig frånvaro från en lektion på grund av att en elev visat och delat pornografiskt material innan lektionsstarten samt att ingen elev försökt sätta stopp för visningen. Vidare framgår av både uppgiftslämnaren och det inkomna yttrandet från huvudmannen att lektionen aldrig genomfördes.

Skolinspektionen öppnade med anledning av uppgifterna en riktad tillsyn av Malung-Sälens kommun avseende arbetet med disciplinära åtgärder på Malung-Sälens gymnasieskola (ärende med diarienummer 2021:2061). Skolinspektionen överlämnade den 12 april 2021 ärendet till huvudmannens klagomålshandling med begäran om uppföljning. Utifrån den uppföljning som inkom begärde Skolin-

spektionen (inom ramen för nu aktuellt ärende) den 28 september 2021 in kompletterande uppgifter från huvudmannen där denne bland annat ombads redogöra för huvudmannens uppföljning av händelsen. Huvudmannen har kommit in med ett yttrande.

Motivering av beslutet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannen har bland annat uppgett följande. Den 11 februari 2021 delade en elev i början av en lektion, som hölls som fjärrundervisning, skärm med pornografiskt material. Försök gjordes att logga in i andra personers namn på en porrsajt, samt att övriga åtta elever hejade på eleven som delade materialet. Läraren avbröt och sa åt eleven att sluta dela skärm och påtalade det olämpliga i att visa porr. Läraren påtalade också att försök att logga in med en annan persons identitet är ett brott och kan polisanmälas. Läraren klargjorde sen för var och ens ansvar att säga ifrån och reagera när något liknande sker samt också det olämpliga i att heja på och uppmuntra en elev som gör liknande saker. Lektionen stängdes därefter ner samtidigt för alla elever. Läraren gjorde enskilda bedömningar av elevernas uppförande innan lektionen avbröts. Läraren gav därefter eleverna ogiltig frånvaro från lektionen.

Huvudmannen har bland annat uppgett följande. Huvudmannen anser att det är av största vikt att skolan agerar när någon bryter mot de normer och värden som skolan ska arbeta för. Alla elever ska verka för att omfatta samhällets gemensamma värderingar och så har inte skett i detta fall. Huvudmannen finner att åtgärden var relevant då ingen elev i klassen gjorde den minsta ansträngning att avbryta händelseförloppet. Alla elever, var och en, har ett eget ansvar att agera om någon/några bryter mot skolans värdegrund. Skolledningen anser att läraren handlat på ett korrekt och lämpligt sätt då hen gett alla elever som deltog i fjärrundervisningen ogiltig frånvaro.

Rättslig reglering

Regler om disciplinära åtgärder mot elever i skolan finns i 5 kap. skollagen. Där framgår det tydligt att eventuella åtgärder till följd av en elevs agerande ska riktas mot just den eleven.

I 5 kap. 6 § skollagen anges att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt de förutsättningar som anges i 7-23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål. En åtgärd enligt första, andra eller tredje stycket får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s 323 och 325) framgår att det också kan särskilt framhållas att åtgärderna alltid ska vara inriktade på att förbättra

elevens framtida uppträdande – inte vara en bestraffning för elevens tidigare uppträdande. Syftet med de åtgärder som vidtas ska alltid vara att förbättra skolsituationen såväl för den elev som är föremål för åtgärder som för övriga elever. Självklart får åtgärderna inte heller inskränka elevernas grundläggande fri- och rättigheter enligt regeringsformen. Åtgärder enligt den föreslagna bestämmelsen får t.ex. aldrig riktas mot en elev på grund av att eleven har använt sig av sin grundlagsskyddade rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet. Att åtgärderna ska vara försvarliga med hänsyn till deras syfte innebär bland annat att kollektiv bestraffning aldrig kan komma i fråga, vilket följer redan av de principer som gäller för den svenska rättsordningen i stort. Vidare framgår även att disciplinära åtgärder som riktar sig mot enskilda elever också bör kompletteras med eller åtföljas av åtgärder med syfte att komma åt brister på system- och verksamhetsnivå. De kortsiktiga disciplinära åtgärderna bör också åtföljas av långsiktiga åtgärder med fokus på övriga behov av stöd som eleven kan ha.

JO har vid upprepade tillfällen påtalat att det är en grundprincip i den svenska rättsordningen att en person är ansvarig endast för de handlingar som han eller hon själv företar. Kollektiva bestraffningar är inte lagliga och denna princip gäller i skolan likaväl som i samhället i övrigt. (bl.a. JO:s beslut den 24 april 1993, dnr 4440-1992 och JO:s beslut den 16 november 1992, dnr 3745-1992 samt JO beslut med dnr 1560-1999).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att läraren vid det aktuella tillfället har agerat utifrån 5 kap. 6 § skollagen och de allmänna befogenheter som finns att tillgå för en lärare. En sådan åtgärd får endast vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Skolinspektionen bedömer att läraren haft fog att avbryta delandet av skärmen med pornografiskt material och att ge samtliga elever en tillsägelse. Läraren får även anses ha haft fog för att stänga ner lektionen för den enskilde eleven som delade skärmen med pornografiskt material.

När det gäller åtgärden att stänga ner lektionen för samtliga elever var syftet med åtgärden, såsom huvudmannens yttrande får förstås, att återställa ordningen, men även att uppmärksamma alla elevers eget ansvar att agera om någon/några bryter mot skolans värdegrund. Av ärendet framgår inte om lärarens tillsägelse återställde ordningen och inte heller att eleverna fått en chans att rätta sig efter tillsägelsen och faktiskt ändra sitt beteende innan lektionen stängdes ner. Såvitt framgår stängdes lektionen ner direkt efter tillsägelsen utan att läraren först försökt fortsätta lektionen. En tillsägelse kan ha varit tillräcklig i den aktuella lektionen. Skolinspektionen konstaterar även att det finns mindre ingripande sätt att uppmärksamma och arbeta med elever kring skolans värdegrund. Skolinspektionen vill även framhålla att även elever utan inblandning i visandet av pornografiskt material blev utvisade från lektionen och fick ogiltig frånvaro från densamma. Detta strider mot den grundläggande principen att endast en person är ansvarig för sina egna handlingar

och att kollektiva bestraffningar inte är lagliga, något som också JO uttalat vid upprepade tillfällen (bl.a. JO:s beslut den 24 april 1993, dnr 4440-1992 och JO:s beslut den 16 november 1992, dnr 3745-1992 samt JO beslut med dnr 1560-1999). Åtgärden förefaller därav inte vara förenlig med varken JO:s uttalanden eller med principen att kollektiva bestraffningar aldrig ska komma i fråga.

Att stänga ner lektionen för samtliga elever framstår, mot bakgrund av ovanstående, som mer ingripande än nödvändigt. Skolinspektionen bedömer därför att åtgärden inte var proportionerlig i förhållande till sitt syfte och övriga omständigheter. Åtgärden kan på grund av dessa anledningar inte heller anses ha varit nödvändig. Följaktligen kan läraren inte heller anses ha haft fog att ge samtliga elever ogiltig frånvaro från lektionen.

Skolinspektionen bedömer, mot ovanstående bakgrund, att huvudmannen brutit vad gäller disciplinära åtgärder.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen.

Huvudmannens verksamhet uppfyller inte författningarnas krav vad gäller disciplinära åtgärder. Utredningen visar att bristen omfattar tillämpandet av 5 kap. 6 § skollagen och närmare bestämt åtgärdens proportionalitet samt att bristen avsåg ett lektionstillfälle och nio elever. Bristen och konsekvenserna för eleverna framstår således vara av tillfällig art. Huvudmannen har inte själv påtalat bristen men huvudmannen har uppgett att intentionen med åtgärden var att leva upp till värdegrunden. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig och finner därför skäl att tilldela Malung-Sälens kommun en anmärkning. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen snarast ser över sina rutiner så att liknande situationer inte uppkommer.

Beslutet har fattats av Linda Wolf.

Henrik Fredriksson har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även juristen June Sofie Thorsson och regionjuristen Sara Smeds medverkat